

Praktisk Retorik

Gran Hgg

November 29 - November 30, 2003

Praktisk retorik r en naturvetenskap snarare n humaniora inleder frfattaren sin bok. Med detta menar han dels att den praktiska retoriken kan uppvisa resultat och handfasta rd, vilket illustreras av att den utnyttjas av reklamindustrin med framgng, och dels att den r helt amoralisk. Vilket ven det kan illustreras med reklamen.

Retorik ingick lng i den vsterlndska bildningstraditionen, men dess rykte har under modern tid blivit mycket skamfilat. Detta r olyckligt menar frfattaren, ty om inte annat kan studiet av retorik vaccinera en mot dess frstliga verkan.

Retoriken har anor frn antiken, och frfattaren hnvisar speciellt till greken Lysias och romaren Ciceros och deras inlagor i rttegnar. Drefter tar han exempel frn historien som Lincoln och Churchill, och framfr allt exempel frn nutiden som Mona Sahlin affren, O.J.Simpson rttegnen, paret Clinton och Lewinskydebaklet. Detta senare gr att boken mycket ltt dateras. Det intressantaste r hans hnvisningar till Hitler och Mussolini, dr han ppekar att deras tetrialiska framtrdande ter sig fr oss obegripligt ljliga, men det r drfr att de r tagna ur sitt sammanhang. I sjlva verket r det kulmen p eldande tal vid massmten som vi bevittnar, och som sdana var de mycket effektiva fr de som varit med under hela talet. Frfattaren vljer dock att inte g in nrmare p den 'Fascistiska retoriken' vilket skulle ha gett framstllningen en betydligt mrkare ton utan fredrar att hlla sin framstllning ltt och luftig som en 'self-help' manual. Man kan i viss mn beklaga detta val som mer n ngot annat skulle ha belyst retorikens amoralitet, och misstnka att det politiska modet svikit frfattaren, ty en sdan studie skulle ndvndigtsvis ha inneburit en erknsla fr dessa mrkermns skicklighet, vilket ltt kan frvxlas med en obetingad erknsla som sdan.

Genom att lta sin bok spegla den klassiska framstllningen av ett tal med inledning och bertelse tes och refutation etc, och med explicit nmmande av de latinska termerna frlnar han sin text en lrdom som kan imponera p oskyldiga lsare. Dock tonen r kserande, vilket innebr att frnvaron av tuggmotstnd blir i lngden trttande. TV-mediet lyfts fram som om det vore det frmsta mediet av alla, tminstone i retoriska sammanhang. Frfattaren gr en pong av att TV-mediet innebr en terngng till forna tiders intima torgmten, och lter inte sin egen medverkan i soff-program vara osagd. Bland en uppsj av mer eller mindre frnumstiga tyckanden och uttalanden dyker d och d ngot mera minnesvrt upp. En intressant iakttagelse r att ett blndande tal ltt tappar sin glans vid en omsning, och att terupprepade omsningar tar udden av de flesta argumenten. Men som romarna var mycket medvetna om, ett tal r till fr att hras och det endast fr en enda gng. (En rttegnng upprepas inte.) Talet har ven frmgan att frstora, p gott och ont. Vad som i intimare sammanhang kan passera nrmast obemrkt, en vits, en svordom, en 'frckis', frstoras obnhrligt i ett officiellt sammanhang. Den triviala vitsen kan tminstone fr tillflet bevingas, svordomen kan gripa tag, och det ekvivoka brista katastrofalt.

December 6, 2003 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden* ulfp@chalmers.se